تحلیل پراکندگی رشته‌ها و شرایط پذیرش پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در ایران[1]

سپیده بارانی[2]

ابراهیم صالحی عمران[3]

فرناز عین خواه*[4]

تاریخ دریافت : ۱٤۰۰/۰٦/۲٦
تاریخ پذیرش : ۱٤۰۱/۰٦/۱٦

چکیده

دانشگاه‌های ایران از ابتدای تعریف دوره دکتری آموزش عالی، تعداد دانشجویانی با رشته‌های مختلف در مقاطع قبلی پذیرفته‌اند. هدف از این پژوهش، تحلیل وضع موجود رشته آموزش عالی در ایران از نظر تعداد پذیرفته‌شدگان در دانشگاه‌های مختلف و همچنین تحلیل پراکندگی رشته مقاطع قبلی پذیرفته‌شدگان آموزش عالی است. همچنین پیشنهادهایی به‌عنوان پیش‌شرط یا شرایط پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی با توجه به تجربه‌های بین‌المللی ارائه می‌گردد. پژوهش با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای، با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی به روش تحلیل مضامین و انباشت نگاشتی از طریق سند کاوی و استفاده از طرح پژوهش غیرآزمایشی تدوین‌شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه پذیرفته‌شدگان دانشگاه‌های سراسری دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸ بودند. جهت پیشنهاد پیش‌شرط یا شرایط پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی از روش پژوهش مطالعه تطبیقی استفاده شد. بر اساس نتایج پژوهش تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹٤ روندی افزایشی داشته و از سال ۹۵ روند افزایشی آن متوقف و تقریباً ثابت مانده است و از سال ۹۷ همگام با روند کلی کاهش ظرفیت پذیرش دوره دکتری، کاهش‌یافته است. دانشگاه شهید بهشتی و علامه طباطبایی (٤٦٪ از کل پذیرفته‌شدگان) بیشترین و دانشگاه اصفهان کمترین سهم (۲٪) را در پذیرش دانشجوی دکتری این دوره داشته‌اند. گروه علوم تربیتی و دبیری و آموزش، زبان‌های خارجی، مهندسی، علوم پزشکی و مدیریت و علوم اقتصادی بیشترین و رشته‌های علوم اجتماعی، روانشناسی، هنر و معارف نیز کمترین سهم را در رشته مقاطع قبلی پذیرفته‌شدگان دارند. تعریف حوزه پژوهشی مرتبط با حوزه تخصصی مقاطع قبلی پذیرفته‌شدگان، ۳ تا ۵ سال تجربه فعالیت حرفه‌ای، پژوهشی، تدریس، ارزشیابی یا مدیریت در حوزه آموزش عالی، توصیه‌نامه از اعضای هیئت‌علمی و ... به‌عنوان شرایط و پیش‌نیازهای پذیرش در دوره دکتری پیشنهاد شدند.

واژگان کلیدی: آموزش عالی، پذیرفته‌شدگان، شرایط پذیرش، رشته‌ها

مقدمه

[1] مقاله برگرفته از پژوهشی آزاد است که به مدت ٤ ماه از اسفند ۱۳۹۹ تا خرداد ۱٤۰۰ توسط پژوهشگران پژوهش انجام گرفته است.

[2] مدیر کل برنامه‌ریزی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، سازمان مرکزی دانشگاه فنی و حرفه‌ای، تهران، ایران
E_mail: sepidehbarani2@gmail.com، ۰۹۱۲۲۹۷٤٤۲۰

[3] استاد رشته برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران،
E_mail: edpes60@hotmail.com، ۰۹۱۱۱۱۱۹۹۹۳

[4] دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، E_mail:einkhah@gmail.com ، ۰۹۱۱٦۰٦۲۰٤۰

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

اولین تلاش‌ها برای بنیان‌گذاری رشته آموزش عالی توسط دانشگاه شهید بهشتی و مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی از اوایل دهه ۸۰ آغاز شد که به تصویب دوره دکتری آموزش عالی در شورای برنامه‌ریزی وزارت علوم منجر شد؛ برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی آموزش عالی در ایران در گروه تحصیلی علوم انسانی و زیرگروه تحصیلی علوم تربیتی در تاریخ ۱۳۸۰/۷/۱ توسط شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تصویب شد و تحصیل در مقطع دکتری در دوره دکتری آموزش عالی برای اولین بار در سال ۱۳۸۲ در دانشگاه شهید بهشتی امکان‌پذیر شد. رشته آموزش عالی در گروه تحصیلی علوم انسانی و زیرگروه تحصیلی علوم تربیتی تعریف‌شده است و دارای پنج گرایش مدیریت آموزش عالی، اقتصاد و مدیریت مالی آموزش عالی، برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی، برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی، فناوری اطلاع‌رسانی در آموزش عالی است. گسترش کمی و کیفی فزاینده آموزش عالی در ایران، رشد مبرم دانش تخصصی رشته آموزش عالی، پیچیدگی‌های بیش‌ازپیش فرایندهای سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، ساماندهی و مدیریت آموزش عالی و ضرورت هدایت علمی آموزش عالی در قالب برنامه‌های توسعه و اهمیت و نقش آموزش عالی در توسعه به طراحی، تصویب و اجرای رشته آموزش عالی در مقطع دکتری منجر شد (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۰). هدف از این رشته تربیت متخصصانی در زمینه آموزش و پژوهش در کلیه مسائل و سیاست‌گذاری در حوزه آموزش عالی، هدایت علمی راه‌های مشارکت آموزش عالی در توسعه پایدار فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و کمک به حل مسائل اجتماعی، ارتقاء کیفیت برنامه‌ریزی‌های آموزشی و درسی با توجه به نیازهای روز جامعه و بالا بردن جایگاه علمی کشور در سطح بین‌المللی است.

از ابتدای تعریف دوره دکتری آموزش عالی در کشور، دانشگاه‌های مختلف در دوره‌های روزانه، شبانه و پردیس بین‌المللی دانشجوی دکتری پذیرفته‌اند، مرور کلی اطلاعات پذیرفته‌شدگان رشته آموزش عالی نشان‌دهنده آن است که پراکندگی و تنوع زیادی در رشته تحصیلی مقاطع قبلی پذیرفته‌شدگان این رشته وجود دارد. مرور پژوهش‌های پیشین مؤید آن است که پژوهشی که پراکندگی رشته‌ها و شرایط پذیرش و تعداد پذیرفته‌شدگان و همچنین وضعیت پراکندگی رشته مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان در دوره دکتری آموزش عالی را بررسی و تحلیل کرده باشد، انجام‌نشده است. لذا در بخش اول پژوهش، وضعیت تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری و در بخش دوم میزان پراکندگی رشته‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد آن‌ها بررسی و تحلیل می‌گردد. نکته مهم این‌که بر اساس شرایط اعلام‌شده توسط سازمان سنجش آموزش کشور، کلیه دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تمامی رشته‌ها می‌توانند در آزمون ورودی دکتری آموزش عالی شرکت کنند و به‌طورکلی شرایط خاص و پیش‌شرطی برای متقاضیان ورود به این رشته در نظر گرفته نشده است (سازمان سنجش آموزش کشور، ۱۴۰۰). مرور تجربه‌های بین‌المللی حاکی از آن است که این دوره در گروه دوره‌های بین‌رشته‌ای تعریف‌شده است، اما بااین‌وجود، در اغلب دانشگاه‌ها در تجربه‌های بین‌المللی، شرایط و پیش‌شرط‌هایی برای متقاضیان ورود به دوره دکتری آموزش عالی در نظر گرفته‌شده است (دانشگاه پنسیلوانیا[5]، ۲۰۲۱؛ دانشگاه استنفورد، ۲۰۲۱؛ کالج آموزش دانشگاه تگزاس شمالی[6]، ۲۰۲۱)؛ مرور ادبیات پژوهش مؤید آن است که در این بخش نیز پژوهشی که در مطالعه‌ای تطبیقی شرایط پذیرش در این رشته را موردتوجه قرار داده باشد، انجام‌نشده است با توجه به این‌که هدف از تعریف این دوره، تربیت متخصصان آموزش عالی جهت مسئولیت‌های مدیریتی، توسعه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی و آموزش و پژوهش در حوزه آموزش عالی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور است؛ لذا به نظر می‌رسد جهت دستیابی هرچه بیشتر به این اهداف، لازم است پژوهش‌های بیشتری در حوزه تعیین و تعریف شرایط و پیش‌شرط‌های لازم جهت ورود به دوره دکتری

[5] Penn GSE
[6] College of Education of University of North Texas

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

آموزش عالی در ایران انجام گیرد. لذا در بخش بعدی پژوهش پیش‌شرط‌های پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی با توجه به تجربه‌های بین‌المللی در مقایسه با شرایط پذیرش در این رشته در ایران بررسی‌شده و شرایط و بر اساس نتایج مطالعه تطبیقی پیش‌شرط‌هایی جهت پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی پیشنهاد می‌گردد.

هدف از این پژوهش، تحلیل پراکندگی رشته‌های مقاطع قبلی و شرایط پذیرش و تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در ایران در دانشگاه‌های مختلف از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به مدت ۹ سال است. همچنین پیشنهادهایی به‌عنوان پیش‌شرط یا شرایط پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی با توجه به تجربه‌های بین‌المللی ارائه می‌گردد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به سؤال‌های زیر است:

۱. وضعیت تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در دانشگاه‌های مختلف از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ چگونه است؟
۲. وضعیت پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی در مقطع کارشناسی چگونه است؟
۳. وضعیت پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی در مقطع کارشناسی ارشد چگونه است؟
٤. شرایط و پیش‌شرط‌های پیشنهادی جهت ورود به دوره دکتری آموزش عالی با توجه به تجربه‌های بین‌المللی چیست؟

نتایج پژوهش می‌تواند به‌عنوان مبنایی جهت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آموزشی در حوزه رشته آموزش عالی مورداستفاده قرار گیرد.

روش پژوهش

پژوهش از نوع تحقیق کاربردی و ازنظر روش گردآوری اطلاعات، «کتابخانه‌ای» است؛ و ازنظر نوع مطالعه «تحلیل محتوای کیفی» یا انباشت نگاشتی است و با استفاده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی تدوین‌شده و برای اجرای آن از طرح پژوهش غیرآزمایشی استفاده‌شده است. پژوهشگران علاوه بر تصویرسازی آنچه هست به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مسئله و ابعاد آن پرداخته‌اند. مراحل پژوهش شامل گردآوری و تحلیل داده‌های کیفی به روش تحلیل مضامین و انباشت نگاشتی از طریق سند کاوی است. جهت پاسخ به سؤال‌های اول، دوم و سوم پژوهش مشخصات پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸، بر اساس اطلاعات سازمان سنجش آموزش کشور و همچنین دفترچه انتخاب رشته دکتری تخصصی (PhD) منتشرشده توسط سازمان سنجش و سرفصل‌های مصوب دوره آموزشی دکتری آموزش عالی مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بررسی شد؛ جامعه آماری پژوهش در این بخش، کلیه پذیرفته‌شدگان دانشگاه‌های سراسری در دوره‌های روزانه، شبانه و پردیس بین‌المللی دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸ بودند. جهت پاسخگویی به سؤال چهارم پژوهش، ازآنجایی‌که هدف پژوهشگران دستیابی به آگاهی بیشتر از مسئله پژوهش با بررسی عمیق تجربه‌های بین‌المللی بود، جهت انجام پژوهش توصیفی از روش پژوهش مطالعه تطبیقی استفاده شد. مطالعات تطبیقی در این پژوهش بر اساس روش پژوهش تطبیقی جرج زی اف بردی[۷] انجام گرفت. برای اجرای مطالعه تطبیقی بر اساس مراحل پیشنهادی بردی چهار مرحله توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه اجرا شد. شرایط پذیرش دوره دکتری آموزش عالی بر اساس آخرین اطلاعات منتشرشده در وب‌سایت‌های دانشگاه‌های بین‌المللی که دوره دکتری آموزش عالی را ارائه می‌دهند گزارش‌ها، مقالات و پژوهش‌های منتشرشده در حوزه دوره دکتری آموزش عالی، بررسی شد و با شرایط پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی ایران مقایسه شد، درنهایت شرایط و پیش‌شرط‌های پیشنهادی برای ورود به دوره دکتری آموزش عالی کشور در مقایسه با تجربه‌های بین‌المللی ارائه شد. جامعه آماری پژوهش در این بخش کلیه دانشگاه‌های بین‌المللی ارائه‌دهنده دوره دکتری آموزش عالی بود. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند صورت گرفت و دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی

[7] George Z. F. Bereday

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

ارائه‌دهنده دوره دکتری آموزش عالی انتخاب شدند و شرایط و الزامات الزامی و ترجیحی موردنیاز برای پذیرش در دانشگاه‌ها بررسی شد. نمونه‌گیری تا نیل به اشباع نظری ادامه یافت. در هر مرحله از نظرات و پیشنهادهای اصلاحی اساتید راهنما و مشاور و همچنین صاحب‌نظران حوزه آموزش عالی جهت اعتباربخشی به یافته‌های پژوهش استفاده گردید و درنهایت پیش‌شرط‌ها و شرایط پیشنهادی برای پذیرش و ورود به دوره دکتری آموزش عالی در چندین مرحله بازنگری و اصلاح گردیدند.

یافته‌های پژوهش

پاسخ به سؤال پژوهشی اول: چگونگی وضعیت تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در دانشگاه‌های دولتی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در دانشگاه‌های سراسری از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ بر اساس گزارش سازمان سنجش آموزش کشور در جدول ۱ ارائه‌شده است. لازم به ذکر است که آمار ارائه‌شده، آمار پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی پس از مرحله پذیرش در آزمون کتبی و انجام مصاحبه علمی توسط دانشگاه‌ها است و ممکن است تعدادی از این افراد با وجود پذیرفته شدن در دانشگاه‌ها ثبت‌نام نکرده باشند و یا در طول دوره آموزشی از ادامه تحصیل انصراف داده باشند و این افراد در آمار ارائه‌شده مدنظر قرار نگرفته‌اند و نتایج ارائه‌شده آمار پذیرفته‌شدگان اعلام‌شده توسط سازمان سنجش در این دوره آموزشی است. همچنین آمار ارائه‌شده مربوط به پذیرفته‌شدگان در کلیه دانشگاه‌های دولتی است و آمار پذیرفته‌شدگان دانشگاه آزاد اسلامی را شامل نمی‌شود.

جدول ۱- تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در دانشگاه‌های دولتی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

نام دانشگاه	نام دانشگاه‌ها و تعداد پذیرش دانشجو در هر سال																		مجموع
	سال ۹۰	سال ۹۱			سال ۹۲		سال ۹۳		سال ۹۴		سال ۹۵		سال ۹۶		سال ۹۷		سال ۹۸		
	روزانه	روزانه	شبانه	روزانه	پردیس	شبانه	پردیس	روزانه	پردیس	روزانه	پردیس شبانه	روزانه	پردیس شبانه	روزانه	پردیس شبانه	روزانه	پردیس شبانه	روزانه	
تهران	۳	۵	۲	۰	۰	۰	۰	۷	۰	۰	۱	٤	۱	٤	۳	٤	۳	٦	٤۳
شهید بهشتی	٤	٤	۰	۹	۵	۰	۰	۱۲	۰	۱۲	۰	۹	۰	۱۱	۳	۵	۳	۳	۸۰
علامه طباطبایی	۵	۰	۰	٦	۵	۰	۵	٦	۵	٦	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۷۸
ارومیه	۰	٤	۰	۵	۰	۰		۳	۰	۳	۰	۰	۱	۵	۲	۲	۲	۲	۲۷
مازندران	۰	۳	۰	٤	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۲	۲	۲	۲	۳	۲	۳	۲۵

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

کردستان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۸
خوارزمی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵۳
اصفهان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷
جمع کل	۱۲	۱۶	۲	۲۴	۱۰	۳۳	۵	۳۴	۱۶	۳۸	۱۲	۳۵	۱۵	۳۰	۲۱	۲۵	۱۳	۳۴۱	

بررسی نتایج ارائه‌شده در جدول شماره ۱ حاکی از آن است که از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به‌طورکلی ۳۴۱ نفر در دوره دکتری آموزش عالی پذیرفته‌شده‌اند و تعداد پذیرفته‌شدگان در دانشگاه‌های مختلف در سال‌های مختلف متغیر است. در نمودار ۱ روند تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در کلیه دانشگاه‌های سراسری از سال ۹۰ تا ۹۸ ارائه‌شده است. بر اساس نمودار شماره ۱، روند کلی پذیرش دانشجو از سال ۹۰ تا ۹۴ به‌صورت افزایشی بوده است. تعداد پذیرفته‌شدگان از سال ۹۴ تا ۹۷ تقریباً ثابت بوده و در سال ۹۸ کاهش‌یافته است.

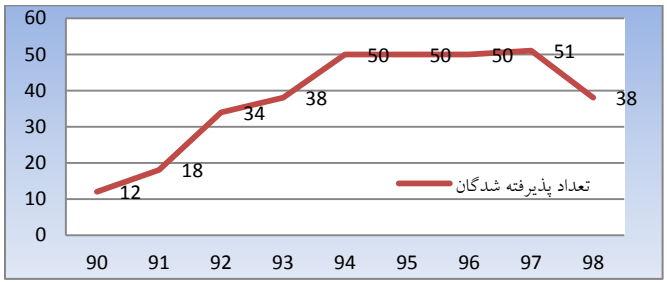

نمودار ۱- نمودار روند تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در کلیه دانشگاه‌ها از سال ۹۰ تا ۹۸

سهم دانشگاه‌های مختلف از کل پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸ در نمودار شماره ۲ ارائه‌شده است. نتایج ارائه‌شده در نمودار ۲ مؤید آن است که دانشگاه شهید بهشتی و علامه طباطبایی بیشترین سهم از کل پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸ را به خود اختصاص داده‌اند و پس‌ازآن دانشگاه خوارزمی در رتبه دوم و دانشگاه تهران در رتبه سوم قرار می‌گیرد. دانشگاه اصفهان با سهم ۲٪ از کل پذیرفته‌شدگان در آخرین رتبه این دسته‌بندی قرار می‌گیرد.

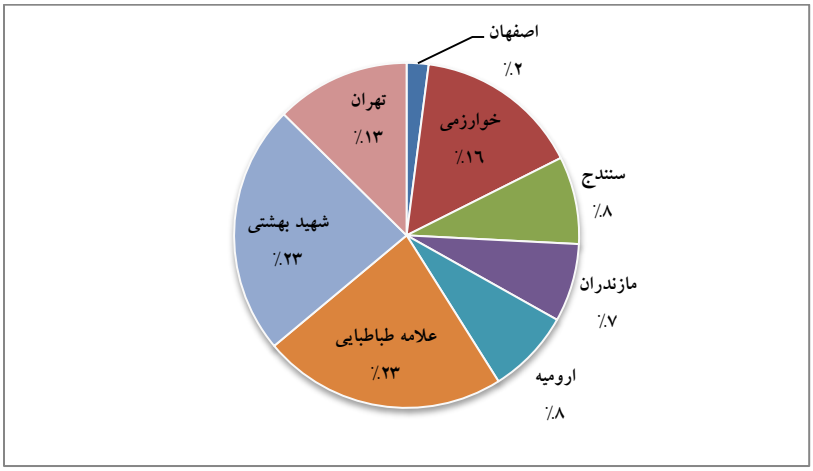

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

نمودار ۲- سهم دانشگاه‌های مختلف دولتی از کل پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸

دانشگاه ارومیه و دانشگاه مازندران به ترتیب در رتبه‌های چهارم و پنجم از نظر تعداد پذیرش دانشجو در دوره دکتری آموزش عالی قرار می‌گیرند.

پاسخ به سؤال پژوهشی دوم: چگونگی وضعیت پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی در مقطع کارشناسی

جهت بررسی میزان پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی، به تفکیک رشته بررسی و در گروه‌های علوم تربیتی، آموزش و دبیری، زبان‌های خارجی، مهندسی، علوم پزشکی، معارف اسلامی، علوم پایه (ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی)، هنر، مدیریت و علوم اقتصادی، حسابداری، آمار، علوم اجتماعی-علوم سیاسی، روانشناسی و کتابداری، زبان و ادبیات فارسی طبقه‌بندی شدند. نتایج پژوهش در جدول ۲ ارائه‌شده است.

جدول ۲- طبقه‌بندی پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی با توجه به رشته کارشناسی پذیرفته‌شدگان

ردیف	نام گروه	عنوان‌های رشته‌های کارشناسی	تعداد افراد پذیرفته‌شده
۱	علوم تربیتی	علوم تربیتی، علوم تربیتی -مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، معارف اسلامی و علوم تربیتی، تربیت دبیر زبان انگلیسی، آموزش‌وپرورش پیش‌دبستانی و دبستانی، تکنولوژی آموزشی	۱۳۲
۲	زبان‌های خارجی	انگلیسی، فرانسه، ایتالیایی، آلمانی، اردو، ترکی استانبولی، عربی، ارمنی	۳۶
۳	مهندسی	کامپیوتر، برق، کشاورزی، مکانیک، صنایع، مواد متالورژی، شیمی، منابع طبیعی، عمران، هوانوردی، کاربرد کامپیوتر	۳۴
٤	مدیریت و علوم اقتصادی، حسابداری، آمار	آمار، مدیریت، مدیریت صنعتی، مدیریت دولتی، مدیریت بازرگانی، مدیریت بیمه، مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، علوم اقتصادی، علوم اقتصادی، اقتصاد بازرگانی، علوم اقتصادی، اقتصاد کشاورزی، حسابداری	۳۰
۵	علوم پزشکی	پرستاری، مامایی، بهداشت حرفه‌ای، بهداشت عمومی، مدارک پزشکی، شنوایی‌سنجی، کاردرمانی، علوم و صنایع غذایی -کنترل کیفی و بهداشتی	۲۸
٦	آموزش و دبیری	آموزش راهنمایی و مشاوره، آموزش حرفه‌وفن، آموزش زبان انگلیسی، آموزش علوم تجربی، آموزش‌وپرورش ابتدایی، دبیری ریاضی، دبیر فنی برق، دبیر فنی مکانیک	۲۵
۷	علوم پایه (ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی)	ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی	۲۳
۸	علوم اجتماعی-علوم سیاسی	تعاون و رفاه اجتماعی، مردم‌شناسی، پژوهشگری علوم اجتماعی، مطالعات خانواده، علوم سیاسی-امنیت ملی	٦
۹	کتابداری، زبان و ادبیات فارسی	کتابداری	٦
۱۰	معارف اسلامی	معارف اسلامی -اقتصاد، فلسفه و حکمت اسلامی، فقه و مبانی حقوق اسلامی، الهیات و معارف اسلامی	۵

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

۱۱	روانشناسی	روانشناسی –آموزش کودکان استثنایی، روانشناسی	۳
۱۲	هنر	سینما–کارگردانی، طراحی صنعتی	۳
	تعداد کل پذیرفته‌شدگان		۳٤۱

بر اساس نتایج ارائه‌شده در جدول ۲، گروه علوم تربیتی، بیشترین تعداد پذیرفته‌شدگان از سال ۹۰ تا ۹۸ را در مقایسه با دیگر رشته‌های کارشناسی پذیرفته‌شدگان به خود اختصاص داده است. رشته‌های زبان‌های خارجی، مهندسی، مدیریت و علوم اقتصادی، حسابداری، آمار و گروه رشته‌های علوم پزشکی در مرتبه‌های بعدی قرار دارند و رشته‌های روانشناسی و هنر نیز کمترین تعداد پذیرفته‌شدگان در دوره دکتری آموزش عالی را به خود اختصاص داده‌اند. سهم هریک از گروه‌های مقطع کارشناسی ارائه‌شده در جدول ۲ از کل پذیرفته‌شدگان در دوره دکتری آموزش عالی در نمودار ۳ ارائه‌شده است. بر اساس نمودار ۳، رشته‌های علوم تربیتی در مقطع کارشناسی ٤۰ درصد از کل پذیرفته‌شدگان و زبان‌های خارجی (۱۱٪)، رشته‌های مهندسی (۱۰٪)، رشته‌های مدیریت، علوم اقتصادی، حسابداری و آمار و همچنین رشته‌های گروه علوم پزشکی (۹٪)، آموزش و دبیری (۸٪)، علوم پایه (۷٪) از کل پذیرفته‌شدگان را به خود اختصاص داده‌اند.

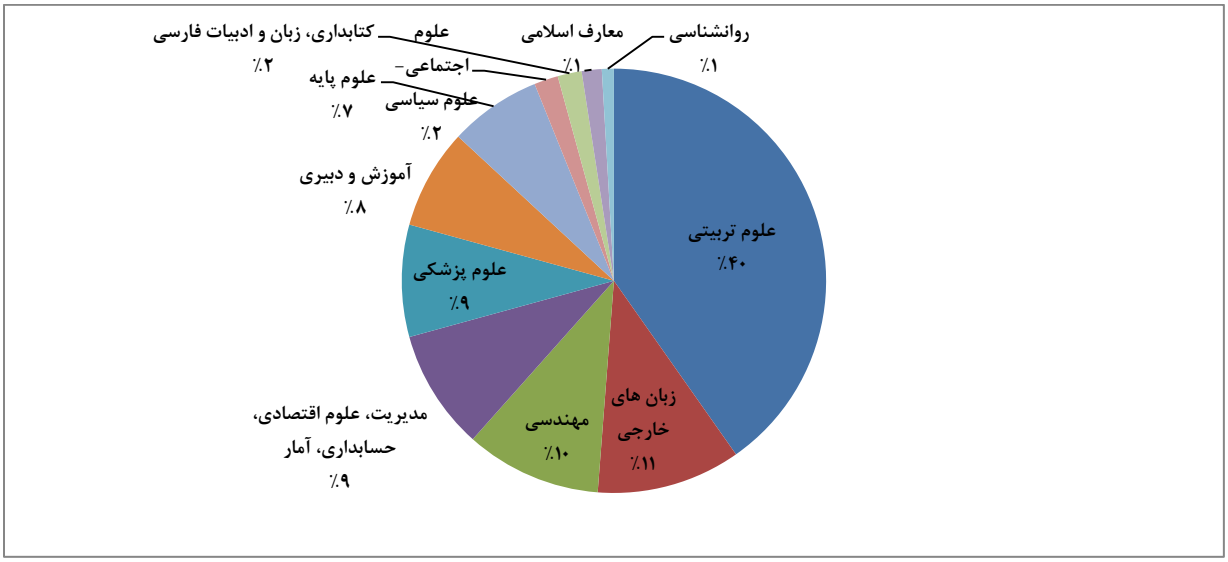

نمودار ۳- سهم گروه‌های مختلف مقطع کارشناسی از کل پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰-۹۸

رشته‌های روانشناسی، هنر، کتابداری و زبان و ادبیات فارسی و علوم اجتماعی و علوم سیاسی در مقطع کارشناسی کمترین تعداد پذیرفته‌شدگان را در مقایسه با دیگر رشته‌ها دارا می‌باشند.

پاسخ به سؤال پژوهشی سوم: چگونگی وضعیت پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی در مقطع کارشناسی ارشد

جهت بررسی میزان پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی ارشد، به تفکیک رشته بررسی و در گروه‌های علوم تربیتی، مدیریت و علوم اقتصادی، آمار، زبان‌های خارجی، علوم پزشکی، مهندسی، علوم پایه (ریاضی، فیزیک، شیمی، محیط‌زیست)، اطلاعات، کتابداری و اطلاع‌رسانی، علوم اجتماعی، هنر، معارف اسلامی طبقه‌بندی شدند. نتایج پژوهش در جدول ۳ ارائه‌شده است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

جدول ۳- طبقه‌بندی پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی با توجه به رشته کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان

ردیف	نام گروه	عنوان‌های رشته‌های کارشناسی	تعداد پذیرفته‌شدگان
۱	علوم تربیتی	برنامه‌ریزی درسی، تکنولوژی آموزشی، آموزش و به سازی منابع انسانی، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت آموزشی، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزش عالی	۱۹۸
۲	مدیریت و علوم اقتصادی، آمار	علوم اقتصادی (اقتصاد اسلامی، برنامه‌ریزی سیستم‌های اقتصادی)، آمار، مدیریت (اجرایی، امور دفاعی، بازرگانی، دولتی، مدیریت کسب و کار-بازاریابی)	٤۲
۳	زبان‌های خارجی	زبان‌شناسی، انگلیسی (مترجمی)، فرانسه، عربی	۲۹
٤	علوم پزشکی	مجموعه علوم پزشکی، بهداشت عمومی، فیزیولوژی دامپزشکی، مطالعات زنان	۲۱
۵	مهندسی	برق، صنایع (کیفیت و بهره‌وری)، عمران، کامپیوتر، مکانیک (ساخت و تولید)، مواد متالورژی، هوافضا، فناوری اطلاعات (تجارت الکترونیکی، آی تی)، کشاورزی (بیماری شناسی گیاهی، علوم دام و طیور)	۲۱
٦	علوم پایه (ریاضی، فیزیک، شیمی، محیط‌زیست)	ریاضی، ریاضیات و کاربردها، فیزیک، شیمی (شیمی تجزیه)، محیط‌زیست	۷
۷	اطلاعات، کتابداری و اطلاع‌رسانی	اطلاعات و حفاظت اطلاعات، کتابداری و اطلاع‌رسانی، علم اطلاعات و دانش شناسی	۷
۸	علوم اجتماعی	جامعه‌شناسی، پژوهش علوم اجتماعی، علوم اجتماعی	٤
۹	هنر	طراحی صنعتی، مجموعه هنرهای نمایشی و سینما	٤
۱۰	معارف اسلامی	فلسفه و کلام اسلامی، معارف اسلامی (اقتصاد)	۳
۱۱	سایر رشته‌ها	روانشناسی، تاریخ و فلسفه علم، عدم اعلام	۵
	تعداد کل پذیرفته‌شدگان		۳٤۱

بر اساس نتایج ارائه‌شده در جدول ۳، گروه علوم تربیتی (۱۹۸ نفر از ۳٤۱ نفر)، بیشترین تعداد پذیرفته‌شدگان از سال ۹۰ تا ۹۸ را در مقایسه با دیگر رشته‌های کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان بر اساس طبقه‌بندی‌های ارائه‌شده در جدول ۳ به خود اختصاص داده است. رشته‌های مدیریت و علوم اقتصادی، آمار، زبان‌های خارجی، علوم پزشکی و مهندسی در مرتبه‌های بعدی قرار دارند و رشته‌های علوم پایه (ریاضی، فیزیک، شیمی، محیط‌زیست)، حفظت اطلاعات و کتابداری، علوم اجتماعی، هنر و معارف اسلامی نیز کمترین تعداد پذیرفته‌شدگان در دوره دکتری آموزش عالی را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی پراکندگی رشته‌های کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان در مدت ۹ سال نشان‌دهنده آن است که به‌طورکلی رشته‌های کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان شامل ٦۰ عنوان است که با توجه به شش گرایش مختلف پذیرفته‌شدگان در گروه علوم تربیتی، ٥٤ عنوان رشته کارشناسی ارشد مختلف از سایر رشته به‌غیراز رشته‌های گروه علوم تربیتی در بین پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی وجود دارد. سهم هریک از گروه‌های کارشناسی ارشد ارائه‌شده در جدول ۳ از کل پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در نمودار ۵ ارائه‌شده است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

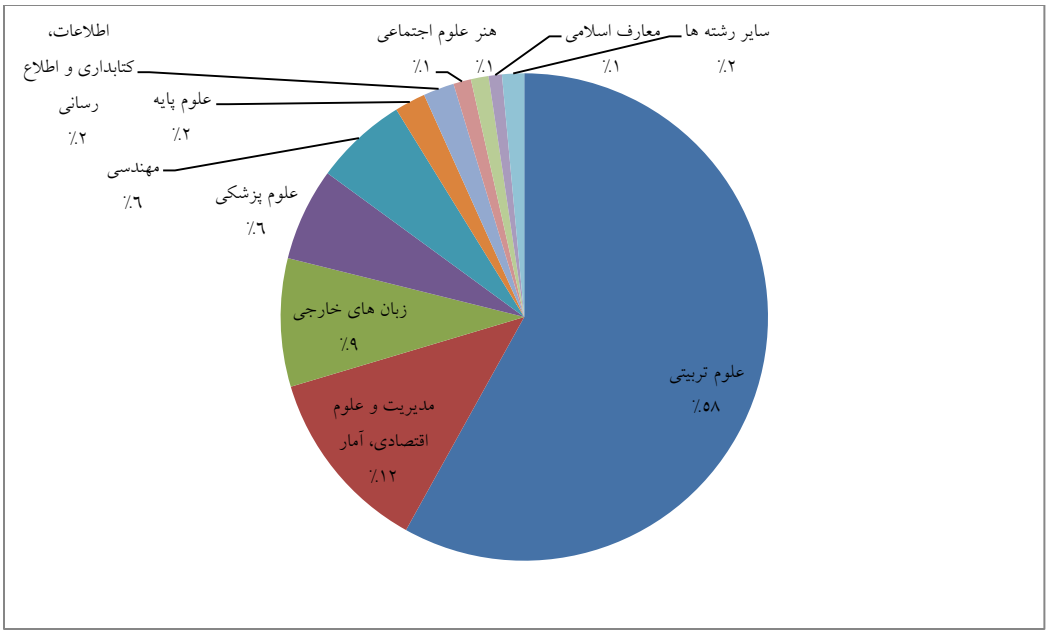

نمودار ۵- سهم گروه‌های مختلف کارشناسی ارشد از کل پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰-۹۸

بر اساس نمودار ۵، رشته‌های علوم تربیتی در مقطع کارشناسی ارشد ۵۸ درصد از کل پذیرفته‌شدگان و مدیریت، علوم اقتصادی، آمار (۱۲٪)، زبان‌های خارجی (۹٪)، علوم پزشکی و مهندسی (۶٪) از کل پذیرفته‌شدگان را به خود اختصاص داده‌اند. رشته‌های علوم پایه (ریاضی، فیزیک، شیمی، محیط‌زیست)، حفاظت اطلاعات، کتابداری و اطلاع‌رسانی، معارف اسلامی، هنر و علوم اجتماعی در مقطع کارشناسی ارشد کمترین تعداد پذیرفته‌شدگان را در مقایسه با دیگر رشته‌ها دارا می‌باشند.

پاسخ به سؤال پژوهشی چهارم: پیش‌شرط‌های لازم برای ورود به دوره دکتری آموزش عالی با توجه به تجربه‌های بین‌المللی

دوره دکتری آموزش عالی در ایران با هدف کشف، نشر و کاربرد و توسعه دانش تخصصی در زمینه آموزش عالی از سطح مؤسسات آموزشی و پژوهشی تا سطح ملی به‌منظور اعتلای نظام آموزش عالی طراحی و تصویب گردیده است. در این دوره آموزشی، سیاست‌گذاران، برنامه ریزان، مدیران، پژوهشگران، مشاوران و استادان موضوعات آموزش عالی برای اداره و هدایت علمی نظام آموزش عالی کشور تربیت و تأمین می‌گردند (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۰). خلاصه‌ای از اهداف دوره عبارت‌اند از:

- مدیریت و سازمان‌دهی و گسترش مرزهای دانش و اعتلای موقعیت علمی کشور در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی
- هدایت علمی شیوه‌های مشارکت آموزش عالی در توسعه پایدار فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و حل معضلات اجتماعی
- انطباق و ارتقاء کیفی برنامه‌ریزی‌های آموزشی و درسی با نیازهای روز جامعه و زمینه‌سازی توسعه همکاری‌های علمی و فرهنگی منطقه‌ای و بین‌المللی
- تربیت مدیران متخصص برای تصدی مسئولیت‌های مدیریتی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور
- تربیت نیروی انسانی برای آموزش و پژوهش در زمینه مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور
- تربیت نیروی انسانی برای توسعه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی در دانشگاه‌ها و نظام آموزش عالی کشور

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

- تربیت متخصصان آموزش عالی برای ارائه خدمات مشاوره مدیریتی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور
- تربیت نیروی انسانی متخصص برای ارزشیابی و اعتبار دهی به دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی آموزش عالی کشور
- تربیت متخصصین آموزش عالی در گرایش‌های پنج‌گانه مدیریت آموزش عالی، اقتصاد و مدیریت مالی آموزش عالی، برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی، فناوری اطلاع‌رسانی آموزش عالی

بر اساس شرایط و الزامات شرکت در کنکور دکتری آموزش عالی اعلام‌شده توسط سازمان سنجش، کلیه دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تمامی رشته‌ها می‌توانند در آزمون ورودی دکتری آموزش عالی شرکت کنند (سازمان سنجش آموزش کشور، ۱۴۰۰). متقاضیان پس از کسب نمره تراز در آزمون و اعلام مجاز بودن به انتخاب رشته، اولویت‌های رشته و دانشگاه خود را انتخاب می‌کنند و سپس در صورت پذیرفته شدن به جلسه مصاحبه دکتری دعوت می‌شوند و در بازه زمانی مشخصی در مقابل هیئت اساتید داور گروه آموزشی قرارگرفته و ارزیابی می‌شوند. تأثیر مصاحبه دکتری آموزش عالی در پذیرش نهایی ۵۰ درصد (۳۰ درصد مصاحبه شفاهی و ۲۰ درصد رزومه آموزشی و پژوهشی) و تأثیر آزمون کتبی نیز ۵۰ درصد است. شاخص‌های آموزشی، پژوهشی و مصاحبه امتیازدهی در مصاحبه دکتری به تفکیک در جدول ٤ ارائه‌شده‌اند.

جدول ٤- شاخص‌های نمره دهی در مصاحبه دکتری

ردیف	امتیازهای پژوهشی	امتیازهای آموزشی	امتیازات مصاحبه
۱	مقالات علمی-پژوهشی (داخلی و خارجی)، مستخرج از پایان‌نامه	معدل دوره‌ی کارشناسی	تسلّط در تجزیه‌وتحلیل مسائل علمی و پاسخ-گویی به سؤالات
۲	مقالات علمی-پژوهشی (داخلی و خارجی)- غیر مرتبط با پایان‌نامه – تا ٤ امتیاز	کیفیت دانشگاه محل تحصیل دوره‌ی کارشناسی	توانمندی داوطلب برای انجام پژوهش در مقطع دکتری
۳	مقالات علمی- ترویجی، مستخرج از پایان‌نامه– تا ۱/۵ امتیاز *	معدل دوره‌ی کارشناسی ارشد	شخصیت، متانت و نحوه‌ی تعامل علمی
٤	مقالات علمی- ترویجی، غیر مرتبط با پایان‌نامه – تا ۱ امتیاز	کیفیت دانشگاه محل تحصیل دوره‌ی کارشناسی ارشد	توانایی فن بیان و انتقال مطالب
۵	گواهی ثبت اختراع داخلی و بین‌المللی	طول مدت تحصیل در دوره کارشناسی	هم‌راستایی زمینه‌ی پژوهشی موردعلاقه‌ی داوطلب با اولویت‌های علمی اعضای گروه
٦	برگزیدگی در جشنواره‌های علمی معتبر	طول مدت تحصیل در دوره‌ی کارشناسی ارشد ناپیوسته	
۷	مقالات چاپ‌شده در کنفرانس‌های معتبر (ملی و بین‌المللی)	۷-۱) برگزیدگان المپیاد دانشجویی (کشوری) ۷-۲) برگزیدگان المپیاد دانشجویی (منطقه‌ای)	
۸	تألیف یا ترجمه‌ی کتاب مرتبط با رشته‌ی تحصیلی	مدرک زبان معتبر	
۹	کیفیت پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد		
حداکثر امتیاز	۱۲	۸	۳۰
کل		۵۰	

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

امتیاز

منبع: دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۰

مرور دوره دکتری آموزش عالی در تجربه‌های بین‌المللی مؤید آن است که دوره دکترای آموزش عالی در دانشگاه‌های بین‌المللی با هدف تمرکز و مطالعه تخصصی در حوزه پیچیدگی‌های کالج‌ها و دانشگاه‌ها، مأموریت‌های دانشگاه‌ها، زمینه‌ها، چالش‌ها و موفقیت‌های آن‌ها تعریف‌شده است (Rutgers Graduate School of Education, 2021). دانشگاه استنفورد هدف دوره دکتری آموزش عالی خود را تربیت نسل آینده پژوهشگران در حوزه آموزش عالی و تربیت اعضای هیئت‌علمی، مدیران، تحلیل گران سیاست و پژوهشگران آموزش عالی تعریف‌شده است (دانشگاه استنفورد، ۲۰۲۱). در جدول ۵ شرایط و پیش‌شرط‌های تعریف‌شده جهت پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی بر اساس تجربه‌های بین‌المللی ارائه می‌گردد.

جدول ۵- شرایط و پیش‌شرط‌های تعریف‌شده جهت پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی بر اساس تجربه‌های بین‌المللی

ردیف	نام اعلام‌کننده شرایط	شرایط و پیش‌شرط‌های اعلام‌شده
۱	دانشگاه راتجرز نیوجرسی	شرایط الزامی: - معرفی فردی[8] - مستندات مربوط به پژوهش‌های منتشرشده - سه توصیه‌نامه از استادان (حداقل ۲ توصیه‌نامه از ۲ عضو هیئت‌علمی تمام‌وقت) - امتیاز آزمون GRE (هر نمره آزمون GRE لازم است کمتر از ۵ سال قبل از تاریخ درخواست پذیرش کسب‌شده باشند) - مدرک و ریزنمرات رسمی کارشناسی و کارشناسی ارشد شرایط ترجیحی معرفی: - مدرک کارشناسی ارشد در آموزش عالی یا حوزه‌های مرتبط - معدل بالای کارشناسی و کارشناسی ارشد - نمره بالای GRE - ۳ تا ۵ سال تجربه تمام‌وقت در حوزه آموزش عالی - تجربه پژوهش و/یا ارزشیابی[9] در آموزش عالی
۲	دانشگاه استنفورد	بررسی دوره دکتری آموزش عالی در دانشگاه استنفورد حاکی از آن است که این دوره در زیرمجموعه علوم اجتماعی، انسانی و مطالعات سیاست بین‌رشته‌ای در آموزش[10] قرارگرفته است و این رشته به‌عنوان یک رشته میان‌رشته‌ای اساس ترجیح یا امتیازی برای مدرک کارشناسی یا کارشناسی ارشد در حوزه آموزش برای متقاضیان پذیرش در این دوره در نظر نگرفته است. دانشجویان دوره دکتری در این دانشگاه در صورت دارا بودن مدرک آموزش در مقطع کارشناسی ارشد در رشته تخصصی خود در دوره دکتری به پژوهش‌های خود ادامه می‌دهند و در غیر این صورت در حوزه‌های بین‌رشته‌ای در حوزه آموزش عالی موضوع پژوهش‌های تخصصی خود را انتخاب می‌کنند.

[8] Personal statement
[9] assessment
[10] Social Sciences, Humanities, and Interdisciplinary Policy Studies in Education (SHIPS)

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

۳	دانشگاه پنسیلوانیا	– توصیه اکید[11] بر ۵ سال تجربه حرفه‌ای و پژوهشی - انگیزه نامه[12] (انگیزه تحصیل در دوره) - رزومه (تجربه‌های شخصی و کاری در حوزه تحصیلی و شغلی و پژوهشی - ۳ توصیه‌نامه از اعضای هیئت‌علمی - ریزنمرات کارشناسی و کارشناسی ارشد - مدرک زبان GRE - آزمون ورودی زبان انگلیسی
٤	دانشگاه آیوا	- معدل کارشناسی و کارشناسی ارشد بالای ۳ - نمره آزمون عمومی GRE - شواهد و مستندات تجربه کاری یا رهبری قابل‌توجه در حوزه آموزش عالی، توانایی نوشتن - الزامات زبان حرفه‌ای (برای دانشجویان بین‌المللی) - انگیزه نامه[13] (انگیزه تحصیل در دوره) - رزومه (تجربه‌های شخصی و کاری در حوزه تحصیلی و شغلی و پژوهشی) - ۳ توصیه‌نامه از اعضای هیئت‌علمی
۵	کالج آموزش دانشگاه تگزاس شمالی	حداقل الزامات: - ریزنمرات کارشناسی و کارشناسی ارشد - نمرات آزمون‌های GRE یا GMAT اخذشده در ۵ سال اخیر - سه فرم توصیه‌نامه که شامل حداقل یک توصیه‌نامه از طرف عضو هیئت‌علمی باشد که دانشجو تحت آموزش بوده و یا همکاری پژوهشی با استاد مربوطه داشته است. - رزومه فعالیت‌های شغلی، علمی و پژوهشی - درخواست پذیرش[14] (مانند انگیزه نامه) - نمونه‌ای از بهترین کارهای مکتوب متقاضی در قالب مقالات پژوهشی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد یا گزارش‌های تخصصی که متقاضی نویسنده اصلی یا اول آن‌ها است. شرایط ترجیحی: - معدل بالای ۳/٦ از ٤ در مقطع کارشناسی ارشد - نمره بالای آزمون‌های GRE یا GMAT - کیفیت و ارتباط فعالیت‌های پژوهشی کارشناسی و کارشناسی ارشد متقاضی - کیفیت و ارتباط فعالیت‌های شغلی قبلی متقاضی - فعالیت‌های مدیریتی، تدریس یا پژوهش - شفافیت و تناسب اهداف شغلی متقاضی - امتیاز اعتبار مدارک آموزشی و حرفه‌ای متقاضی - کیفیت نمونه نوشتن و درخواست پذیرش

[11] highly recommended

[12] Statement of Purpose

[13] Statement of Purpose

[14] admission essay

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

	- نمره مصاحبه با گروه آموزشی
بست کالجز[15]	- شرط معدل (حداقل ۳ از ٤) در مقطع کارشناسی ارشد - ۲ تا ۵ سال تجربه کاری در حوزه آموزش عالی - دارا بودن انگیزه کافی جهت انجام امور پژوهشی - ارائه مستندات دارا بودن شایستگی‌های رایانه‌ای در حوزه آمار و روش تحقیق جهت انجام پژوهش به‌عنوان ابزار پژوهش - سابقه آموزشی پژوهشی به مدت حداقل ۵ سال - ارائه مستندات دارا بودن شایستگی‌های زبان انگلیسی و مدرک معتبر زبان انگلیسی قبل از شروع دوره آموزشی - ارائه مستندات مقالات علمی-پژوهشی، چاپ کتاب و ...

(دانشگاه راتجرز نیوجرسی[16]، ۲۰۲۱؛ دانشگاه استنفورد، ۲۰۲۱؛ دانشگاه پنسیلوانیا[17]، ۲۰۲۱؛ کالج آموزش دانشگاه تگزاس شمالی[18]، ۲۰۲۱؛ (دانشگاه آیوا[19]، ۲۰۲۱؛ بست کالجز، ۲۰۲۱).

مرور شرایط پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی دانشگاه‌های مختلف بین‌المللی نشان‌دهنده آن است که شرایط پذیرش در دانشگاه‌های مختلف متفاوت است و به‌طورکلی متقاضیان پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی لازم است که ثابت کنند توانایی، اشتیاق و انگیزه و تعهد لازم جهت مطالعه و پژوهش بیشتر در حوزه آموزش عالی را دارا می‌باشند.

بر اساس ادبیات پژوهش بسیاری از دانشگاه‌های شرط معدل برای ورود به دوره دکتری آموزش عالی در نظر گرفته‌اند (کالج آموزش دانشگاه تگزاس شمالی[20]، ۲۰۲۱، دانشگاه آیوا، ۲۰۲۱) به‌عنوان‌مثال دانشگاه آیوا معدل حداقل ۳ از ٤ را به‌عنوان شرط اولیه پذیرش در دوره عنوان کرده است و دانشگاه تگزاس شمالی شرط معدل ۳/٦ از ٤ را به‌عنوان شرایط ترجیحی پذیرش عنوان کرده است. جهت بررسی وضعیت معدل مقطع کارشناسی پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی با توجه به شرایط الزامی معدل در تجربه‌های جهانی، وضعیت معدل کارشناسی پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی با در نظر گرفتن معدل معیار ۱۵ از ۲۰ (در مقایسه با شرط الزامی معدل ۳ از ٤ در تجربه‌های بین‌المللی) بررسی شد. وضعیت معدل کارشناسی پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸ در نمودار ٤ ارائه‌شده است. بر اساس نمودار ٤، معدل ۷۰ درصد پذیرفته‌شدگان بالای ۱۵ بوده و ۳۰ درصد از پذیرفته‌شدگان دوره دکتری در این ۹ سال، معدل زیر حد معیار بر اساس تجربه‌های بین‌المللی را دارا بوده‌اند.

[15]: bestcolleges سامانه ایست که در آن شرایط پذیرش در رشته های مختلف در دانشگاه های مختلف جهان به صورت کلی خلاصه و ارائه شده است.

[16] Rutgers Graduate School of Education

[17] Penn GSE

[18] College of Education of University of North Texas

[19] AIOWA University

[20] College of Education of University of North Texas

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

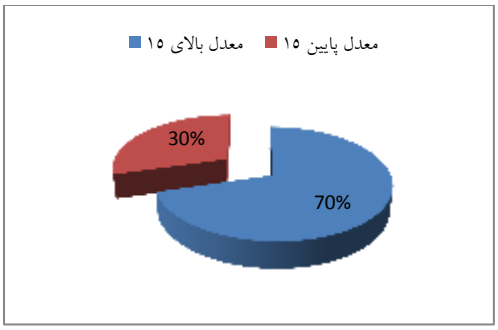

نمودار ٤- وضعیت معدل کارشناسی پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸

وضعیت معدل کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸ در نمودار ۵ ارائه‌شده است. بر اساس نتایج ارائه‌شده، شرایط معدل پذیرفته‌شدگان در مقطع ارشد در مقایسه با معدل معیار جهانی در وضعیت بهتری در مقایسه با معدل کارشناسی پذیرفته‌شدگان داشته و تنها ٤ درصد از پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی ارشد معدل زیر ۱۵ داشته‌اند.

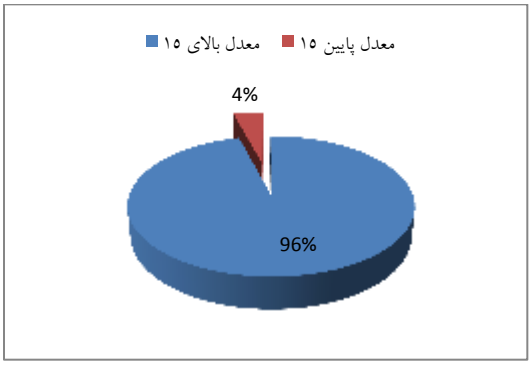

نمودار ۵- وضعیت معدل کارشناسی پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸

یکی دیگر از شرایط پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی بر اساس تجربه‌های بین‌المللی، امتیاز و کیفیت دانشگاهی است که متقاضی از آن دانش‌آموخته شده است. جهت بررسی وضعیت پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی با توجه به نوع دانشگاه پذیرفته‌شدگان، مدرک دانشگاهی پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد در ۸ دسته دانشگاه‌های سراسری، دانشگاه آزاد، دانشگاه‌های غیرانتفاعی، دانشگاه‌های خارج از کشور و سایر مؤسسات و سازمان‌ها (مانند موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، سازمان مدیریت، دانشگاه‌های نظامی و ...) طبقه‌بندی و بر اساس تعداد پذیرفته‌شدگان در طول ۹ سال (۹۰ تا ۹۸) در نمودار ٦ ارائه‌شده است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

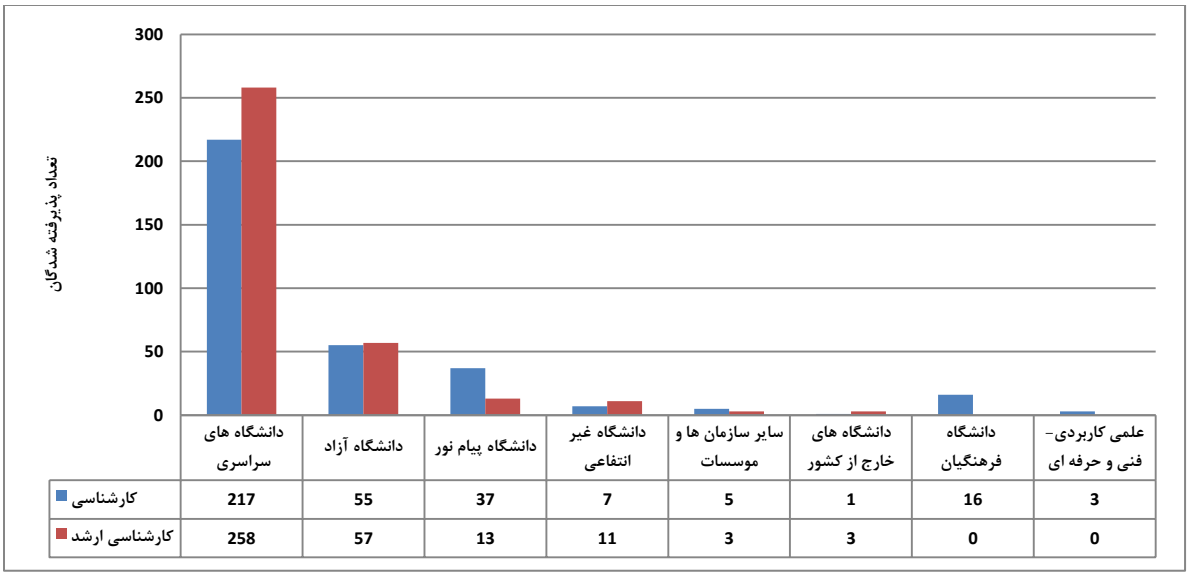

	دانشگاه های سراسری	دانشگاه آزاد	دانشگاه پیام نور	دانشگاه غیر انتفاعی	سایر سازمان ها و موسسات	دانشگاه های خارج از کشور	دانشگاه فرهنگیان	علمی کاربردی- فنی و حرفه ای
کارشناسی	217	55	37	7	5	1	16	3
کارشناسی ارشد	258	57	13	11	3	3	0	0

نمودار ٦- تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی بر اساس نوع دانشگاه مقاطع قبلی پذیرفته‌شدگان

بر اساس نتایج ارائه‌شده در نمودار ٦، در بین پذیرفته‌شدگان آموزش عالی، تعداد افرادی که مدرک خود را از دانشگاه‌های دولتی و سراسری گرفته‌اند در مقطع کارشناسی ارشد نسبت به مقطع کارشناسی افزایش داشته است. همچنین تعداد افرادی که مدرک خود را از دانشگاه‌های پیام نور گرفته‌اند در مقطع کارشناسی ارشد نسبت به مقطع کارشناسی کاهش داشته است. تعداد افرادی که مدرک خود را از دانشگاه‌های آزاد و غیرانتفاعی گرفته‌اند در مقطع کارشناسی ارشد نسبت به مقطع کارشناسی افزایش جزئی داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

دوره دکتری آموزش عالی در ایران با هدف کشف، نشر و کاربرد و توسعه دانش تخصصی در زمینه آموزش عالی از سطح مؤسسات آموزشی و پژوهشی تا سطح ملی به‌منظور اعتلای نظام آموزش عالی طراحی و تصویب گردیده است. بر اساس نتایج پژوهش، از سال ۹۰ تا ۹۸، ۳٤۱ نفر در دانشگاه‌های مختلف دولتی در دوره‌های روزانه، شبانه و پردیس بین‌المللی دانشجوی دکتری پذیرفته‌اند. روند افزایش تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹٤ ادامه داشته و از سال ۹۵ روند افزایشی آن متوقف و تقریباً ثابت مانده است و از سال ۹۷ روند آن کاهش‌یافته است. به نظر می‌رسد این کاهش ظرفیت، خاص رشته آموزش عالی نبوده که این کاهش تعداد پذیرفته‌شدگان با کاهش کلی ظرفیت پذیرش دکتری بر اساس اطلاعات سازمان سنجش آموزش کشور هماهنگ است (سازمان سنجش آموزش کشور، ۱۳۹٦؛ سازمان سنجش آموزش کشور، ۱۳۹۷؛ سازمان سنجش آموزش کشور، ۱۳۹۸). بیشترین سهم پذیرش دانشجو از کل پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی از سال ۹۰ تا ۹۸ را دانشگاه شهید بهشتی و علامه طباطبایی (در کل ٤٦ درصد از کل پذیرفته‌شدگان) و کمترین سهم را دانشگاه اصفهان با سهم ۲٪ و تنها یک دوره پذیرش (۷ نفر) در سال ۱۳۹۵ به خود اختصاص داده‌اند.

بررسی پراکندگی رشته مقطع کارشناسی پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی در این ۹ سال حاکی از آن است که ٤۰ درصد پذیرفته‌شدگان دانش‌آموخته گروه علوم تربیتی در مقطع کارشناسی بوده‌اند و با احتساب ۸ درصد پذیرفته‌شدگان با رشته کارشناسی دبیری و آموزش (آموزش راهنمایی و مشاوره، دبیر فنی، آموزش حرفه‌وفن و ...) می‌توان رشته کارشناسی ٤۸ درصد پذیرفته‌شدگان را به‌صورت متناجس با

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

دوره دکتری آموزش عالی در نظر گرفت. در مرتبه‌های بعدی گروه زبان‌های خارجی (۱۱٪)، گروه مهندسی (۱۰٪)، مدیریت، علوم اقتصادی، حسابداری و آمار (۹٪) و علوم پزشکی (۹٪) رشته کارشناسی پذیرفته‌شدگان را به خود اختصاص داده‌اند؛ و رشته‌های روانشناسی و هنر نیز کمترین تعداد پذیرفته‌شدگان در دوره دکتری آموزش عالی را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی تجربه‌های بین‌المللی حاکی از آن است که دوره دکتری آموزش عالی در سطح بین‌المللی نیز به‌عنوان یک رشته میان‌رشته‌ای تعریف‌شده است. پژوهش‌های گذشته مؤید آن است که ورود آموزش عالی در حوزه‌های میان‌رشته‌ای مزایای بسیاری در بر خواهد داشت. به‌عنوان‌مثال بر اساس نتایج پژوهش ایر رانجیا (۲۰۱۹)، ورود آموزش عالی به حوزه‌های میان‌رشته‌ای نه‌تنها باعث ارتقای کیفیت و تغییر و تحول دانشجویان می‌گردد بلکه به ارتقای کیفیت کارکنان آموزشی و غیر آموزشی و کلیه ذینفعان آموزش عالی، از جمله سازمان‌ها و بازار کاری که دانش‌آموختگان را پس از ترک فضای دانشگاه، جذب می‌کنند، کمک خواهد کرد. نتایج پژوهش رانجیا مؤید آن است که دوره‌های دکتری آموزش عالی بین‌رشته‌ای درعین‌حال که چالش‌های منحصربه‌فرد خاص حوزه‌های میان‌رشته‌ای را دارا می‌باشند اما درعین‌حال به دانشجویان رشته‌های مختلف و اساتید آموزش عالی اجازه می‌دهد تا حوزه‌های پژوهشی نوین و نوظهور را در حوزه‌های تخصصی غیر از آموزش و همچنین در حوزه آموزش وارد کنند و پیوند بین رشته آموزش و دیگر حوزه‌های علمی را برقرار سازند؛ و در صورت آن‌که به‌درستی طراحی و اجرا شوند، بهترین‌های حوزه‌های مختلف را نتیجه خواهند داد (ایر رانجیا[21]، ۲۰۱۹).

بررسی پراکندگی رشته‌های کارشناسی پذیرفته‌شدگان در مدت ۹ سال نشان‌دهنده آن است که درعین‌حال که در حدود نیمی از پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی در حوزه علوم تربیتی و آموزش تحصیل‌کرده‌اند، پراکندگی زیادی در عناوین رشته‌های پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی دیده می‌شود. به‌طورکلی رشته‌های کارشناسی پذیرفته‌شدگان شامل ۱۰۴ عنوان است که با توجه به گرایش‌های مختلف گروه علوم تربیتی و در نظر گرفتن رشته‌های دبیری و آموزش، ۱۳ عنوان رشته کارشناسی متناجس (۱۲/۵ درصد) و ۹۱ عنوان رشته کارشناسی مختلف از سایر رشته‌ها (۸۷/۵ درصد) در بین پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی وجود دارد. نکته قابل‌توجه نه در سهم دانشجویان با رشته کارشناسی متناجس با آموزش عالی بلکه در پراکندگی و تعدد زیاد رشته‌های غیر از حوزه علوم تربیتی و آموزش است و به نظر می‌رسد نوعی سرگردانی و به‌نوعی پراکندگی خارج از کنترل و هدایت نشده در انتخاب پذیرفته‌شدگان با توجه به رشته‌های کارشناسی آن‌ها وجود دارد. در بررسی رشته کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان بر اساس نتایج پژوهش (نمودار ۵)، سهم گروه علوم تربیتی افزایش‌یافته و از ٤٨٪ به ۵۸٪ افزایش‌یافته است. رشته‌های مدیریت و علوم اقتصادی (۱۲٪) در رتبه دوم قرار می‌گیرند و سهم رشته‌های مدیریت و علوم اقتصادی در مقطع کارشناسی ارشد (۱۲٪) در مقایسه با مقطع کارشناسی (۹٪) افزایش داشته است. بررسی گرایش‌های پذیرفته‌شدگان در دوره دکتری حاکی از آن است که در بسیاری از موارد این گروه از پذیرفته‌شدگان در گرایش‌هایی مانند اقتصاد آموزش عالی، مدیریت آموزش عالی و برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی پذیرفته‌شده‌اند و با توجه به گرایش‌های تعریف‌شده در دکتری آموزش عالی در بسیاری از موارد نمی‌توان این گروه را نیز به‌عنوان رشته‌های غیرمتناجس و غیر مرتبط با آموزش عالی در نظر گرفت. همچنین بر اساس تجربه‌های جهانی در بسیاری از دانشگاه‌ها رشته به‌عنوان یک رشته میان‌رشته‌ای اساساً ترجیح یا امتیازی برای مدرک کارشناسی یا کارشناسی ارشد مرتبط با حوزه آموزش برای متقاضیان پذیرش در این دوره در نظر نگرفته‌اند. دانشجویان دوره دکتری در این دانشگاه در صورت دارا بودن مدرک آموزش در مقطع کارشناسی ارشد در رشته تخصصی خود در دوره دکتری به پژوهش‌های خود ادامه می‌دهند و در غیر این صورت در حوزه‌های بین‌رشته‌ای در حوزه آموزش عالی موضوع پژوهش‌های تخصصی خود را انتخاب می‌کنند (دانشگاه استنفورد، ۲۰۲۱). لذا به نظر می‌رسد لازم است تعریف حوزه پژوهشی

[21] Iyer-Raniga

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

و رساله دکتری مرتبط با حوزه تخصصی مقاطع قبلی پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی به‌عنوان شرایط پذیرش مدنظر قرار گیرد. بر اساس نتایج پژوهش گروه‌های مهندسی، زبان خارجی، مدیریت، علوم اقتصادی و علوم پزشکی بعد از علوم تربیتی بیشترین سهم را در رشته کارشناسی و همچنین کارشناسی ارشد پذیرفته‌شدگان دکتری آموزش عالی به خود اختصاص داده‌اند که در بسیاری از موارد پژوهش‌های ارزشمند و کاربردی در حوزه‌های میان‌رشته‌ای انجام‌شده و در حوزه‌های علوم مهندسی، علوم پزشکی و مدیریت و ... مقالات زیادی در مجلات معتبر داخلی و بین‌المللی منتشرشده است که می‌تواند در پژوهش‌های بعدی موردبررسی قرار گیرد و همچنین به‌عنوان شرایط پذیرش دانشجویان با مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد غیر از حوزه آموزش مدنظر قرار گیرد. در مقطع کارشناسی رشته‌های روانشناسی و هنر و در مقطع کارشناسی ارشد رشته‌های روانشناسی، هنر، تاریخ و فلسفه علم و معارف کمترین تعداد پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی را به خود اختصاص داده‌اند. از منظر دیگر نیز می‌توان این موضوع را موردبحث قرار داد. با توجه به این‌که هدف از تعریف دوره دکتری آموزش عالی تربیت متخصص در زمینه آموزش و پژوهش در کلیه مسائل و سیاست‌گذاری در حوزه آموزش عالی و ارتقاء کیفیت برنامه‌ریزی‌های آموزشی و درسی با توجه به نیازهای روز جامعه است، آیا در حوزه‌های هنر، روانشناسی، معارف اسلامی و ... نیاز به تربیت متخصص در زمینه‌های مذکور وجود ندارد؟ همچنین تعداد پذیرفته‌شدگان در حوزه‌های علوم اجتماعی (۱٪ پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی ارشد و ۲٪ در مقطع کارشناسی) نیز در مقایسه با دیگر حوزه‌ها بسیار پایین است و به نظر می‌رسد با توجه به این‌که یکی دیگر از اهداف اصلی تعریف دکتری آموزش عالی، تربیت متخصصانی جهت هدایت علمی راه‌های مشارکت آموزش عالی در توسعه پایدار فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و کمک به حل مسائل اجتماعی است، لازم است با توجه به اسناد بالادستی و اهداف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تعریف‌شده در برنامه‌های توسعه، نوعی هدایت و برنامه‌ریزی در پذیرش دانشجویان دکتری آموزش عالی جهت ایجاد تعادل در حوزه‌های تخصصی مختلف انجام گیرد و جهت ایجاد تعادل و دستیابی به اهداف تعریف‌شده به رشته آموزش عالی در نظام پذیرش دانشجویان با توجه به حوزه‌های تخصصی مقاطع قبلی بازنگری کلی صورت گیرد.

در بررسی تطبیقی شرایط و الزامات پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی ایران و تجربه‌های جهانی با توجه به شرایط پذیرش در ایران، شاخص‌های امتیازدهی مصاحبه شرایط را می‌توان به‌عنوان شرایط ترجیحی پذیرش در دوره دکتری در نظر گرفت چراکه هیچ‌یک از موارد مورد ارزیابی جزو شرایط الزامی محسوب نمی‌شوند و هیچ‌یک از موارد مذکور (جدول ٤) به‌عنوان پیش‌شرط و شرایط ورود به دوره در نظر گرفته نمی‌شوند. بر اساس تجربه‌های بین‌المللی پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی به آمادگی تحصیلی در مقاطع قبلی، تجربه‌های شغلی و پژوهشی و اهداف شغلی آن‌ها بستگی دارد و تجربه‌های پژوهش‌های قبلی در حوزه آموزش عالی، مدرک زبان معتبر و... به‌عنوان پیش‌شرط و شرایط پذیرش و ورود به دوره دکتری آموزش عالی در نظر گرفته‌شده است. همچنین اغلب دانشگاه‌ها ۲ تا ۳ توصیه‌نامه از اساتید و اعضای هیئت‌علمی را جهت پذیرش دانشجو به‌عنوان پیش‌شرط الزامی تعریف کرده‌اند. چراکه معتقدند استادی که در گذشته و در مقاطع قبلی با دانشجو همکاری داشته است، با ویژگی‌های دانشجو آشنایی زیادی دارد و نظرات استادان درباره ویژگی‌هایی مانند سخت‌کوشی، توانایی پژوهش و نظم و انضباط علمی و پژوهشی دانشجو که در دوره دکتری نیز از اهمیت بالایی برخوردار است، می‌تواند در انتخاب دانشجوی دکتری اهمیت زیادی داشته باشد. بر اساس نتایج پژوهش بسیاری از دانشگاه‌های شرط معدل برای ورود به دوره دکتری آموزش عالی (حداقل ۳ از ٤) را به‌عنوان شرط اولیه پذیرش عنوان کرده‌اند. با وجود قرار دادن امتیاز معدل در شاخص‌های امتیازدهی در مصاحبه (جدول ٤) مقایسه معدل پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد با معدل معیار، ۳۰ درصد پذیرفته‌شدگان در مقطع کارشناسی معدل

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

پایین‌تری از معیارهای بین‌المللی داشته‌اند. در مقطع کارشناسی ارشد، نتایج قابل‌قبول‌تر است و تنها ٤ درصد پذیرفته‌شدگان معدل پایین‌تر از شرط معدل برای ورود به دوره دکتری داشته‌اند.

با توجه به تجربه‌های بین‌المللی و مقایسه با شرایط پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی، پیشنهادهای ذیل را می‌توان به‌عنوان شرایط و پیش‌نیازهای پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی ارائه داد:

- تعریف حوزه پژوهشی و رساله دکتری مرتبط با حوزه تخصصی مقاطع قبلی پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی
- ۳ تا ۵ سال تجربه فعالیت حرفه‌ای، پژوهشی، تدریس یا ارزشیابی[۲۲] و مدیریت در حوزه آموزش عالی برای متقاضیان با رشته‌های غیر از آموزش
- ارائه مستندات دارا بودن شایستگی‌های رایانه‌ای در حوزه آمار و روش تحقیق جهت انجام پژوهش به‌عنوان ابزار پژوهش
- توصیه‌نامه از اعضای هیئت‌علمی در مقاطع قبلی
- در نظر گرفتن حداقل معدل در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به‌عنوان شرط پذیرش در دوره دکتری
- انگیزه نامه جهت تعیین میزان انگیزه متقاضی در انجام فعالیت‌های پژوهشی
- مدرک زبان معتبر قبل از شروع دوره دکتری

سخن آخر این‌که جهت دستیابی به اهداف تعریف‌شده برای دوره دکتری آموزش عالی و تربیت متخصص در زمینه آموزش و پژوهش و خدمات مشاوره‌ای در زمینه مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور و همچنین توسعه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی در دانشگاه‌ها و نظام آموزش عالی کشور لازم است با توجه به اسناد بالادستی و اهداف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تعریف‌شده در برنامه‌های توسعه، نوعی هدایت و برنامه‌ریزی و به عبارتی بازنگری کلی در شرایط و الزامات پذیرش دانشجویان دکتری آموزش عالی صورت گیرد و شرایط در نظر گرفته‌شده به‌گونه‌ای باشد که متقاضیان پذیرش در دوره دکتری آموزش عالی بتوانند ثابت کنند توانایی، اشتیاق و انگیزه و تعهد لازم جهت مطالعه و پژوهش بیشتر در حوزه آموزش عالی را دارا می‌باشند.

پیشنهاد پژوهش‌های آینده:

- پیگیری وضعیت شغلی و حوزه کاری دانش‌آموختگان دوره دکتری آموزش عالی با توجه به پراکندگی رشته‌ها
- بررسی شرایط و پیش‌شرط‌های پیشنهادی در پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی و بررسی تأثیر آن‌ها بر وضعیت شغلی دانش‌آموختگان
- بررسی تعداد و پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در کل دوره پذیرش این دوره از سال ۱۳۸۲ تا به امروز
- مقایسه وضعیت پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش عالی در ایران با تجربه‌های بین‌المللی
- بررسی میزان تطابق حوزه مطالعاتی رساله دکتری دانشجویان دکتری آموزش عالی با رشته‌های غیرمتناجس با حوزه‌های تخصصی در مقاطع قبلی
- بررسی تعداد و پراکندگی رشته‌های پذیرفته‌شدگان دوره دکتری آموزش با در نظر گرفتن پذیرفته‌شدگان دانشگاه آزاد
- بررسی جنسیت، سوابق کاری و شغل پذیرفته‌شدگان بدو ورود به دوره دکتری

[22] assessment

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

منابع و مراجع

- دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، (۱۳۹۰)، نحوه ارزشیابی مرحله دوم آزمون دکتری، https://prog.msrt.ir/fa/regulation/category/110/%D8%A2%DB%8C%DB%8C%D9%86-%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87-%D9%87%D8%A7
- سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۹۶)، دفترچه راهنمای انتخاب رشته آزمون ورودی مقطع دکتری (Phd) نیمه متمرکز سال ۱۳۹۶، http://www6.sanjesh.org/download/phd96/majorselection/Doctora_1396-2-Alfa-960130.zip
- سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۹۷)، دفترچه راهنمای انتخاب رشته آزمون ورودی مقطع دکتری (Phd) نیمه متمرکز سال ۱۳۹۷، http://www6.sanjesh.org/download/doctori1397/Booklet-Doctory-2-1397.pdf
- سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۹۸)، دفترچه راهنمای انتخاب رشته آزمون ورودی مقطع دکتری (Phd) نیمه متمرکز سال ۱۳۹۸، http://www6.sanjesh.org/download/doctora97/Booklet_PhD98.pdf
- سازمان سنجش آموزش کشور (۱۴۰۰)، دفترچه راهنمای انتخاب رشته آزمون ورودی مقطع دکتری (Phd) نیمه متمرکز سال ۱۴۰۰، http://sanjesh.org/group.aspx?gid=13
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۸۰)، سرفصل دروس دکتری تخصصی PhD، دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی، بازیابی شده در تاریخ ۱۵ خرداد ۱۴۰۰ از سایت https://prog.msrt.ir به آدرس: https://prog.msrt.ir/fa/grid/63/%D8%AF%DA%A9%D8%AA%D8%B1%DB%8C-%D8%AA%D8%AE%D8%B5%D8%B5%DB%8Cphd-?GridSearch%5BpageSize%5D=25&GridSearch%5Bsearch%5D=

- AIOWA university (2021), Ph.D. Higher Education and Student Affairs, retrived June 26, 2021, from education.uiowa.edu website: https://education.uiowa.edu/academic-programs/higher-education-and-student-affairs/phd-higher-education-and-student-affairs
- Bestcolleges, (2021), Doctorate in Higher Education Program Guide, retrived June 26, 2021, from bestcolleges.com website: https://www.bestcolleges.com/features/doctorate-higher-education-programs/
- College of Education of University of North Texas, (2021), Ph.D. Degree Program, retrived June 26, 2021, from coe.unt.edu website: https://coe.unt.edu/phd-degree-program
- Iyer-Raniga, Usha (2019). Interdisciplinary Engagement in Higher Education: Opportunities Explored, Innovations in Higher Education - Cases on Transforming and Advancing Practice, Dominique Parrish and Joanne Joyce-McCoach, IntechOpen, DOI: 10.5772/intechopen.84209. Available from: https://www.intechopen.com/books/innovations-in-higher-education-cases-on-transforming-and-advancing-practice/interdisciplinary-engagement-in-higher-education-opportunities-explored
- Penn GSE (2021), Application and Requirements and Deadlines Penn GSE Gratuate School of Education, retrived June 26, 2021, from gse.upenn.edu website: https://www.gse.upenn.edu/admissions/application-requirements-deadlines?program=hed-phd
- Rutgers Graduate School of Education (2021), PH.D. in higher education, office of student and academic Serrvices, Rutgers University New Brunswick.
- stanford university, (2021), Doctoral Programs, retrived June 26, 2021, from ed.stanford.edu website: https://ed.stanford.edu/academics/doctoral.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]

- Usha Iyer-Raniga (2019), Interdisciplinary Engagement in Higher Education: Opportunities Explored, DOI: 10.5772/intechopen.84209

Analysis of the dispersion of fields and admission conditions of those admitted to the doctoral program in higher education in Iran

-

Sepideh Barani[23], Ebrahim Sahehiomran[24], Farnaz Einkhah[25]

Abstract

Iranian universities have accepted a number of students with different majors in previous courses since the beginning of the definition of the doctoral program in higher education. The purpose of this study is to analyze the current situation of higher education in Iran in terms of the number of applicants to different universities and also to analyze the dispersion of the field of previous admissions to higher education. Suggestions are also offered as a prerequisite or admission requirements for a doctoral degree in higher education based on international experience. The research has been compiled using descriptive-analytical method and collection of library information, using qualitative content analysis method by themes analysis method and spatial accumulation through document mining and using non-experimental research design. The statistical population of the study was all those admitted to the national universities of higher education from 90 to 98. The comparative study research method was used to suggest preconditions or admission conditions in the doctoral program of higher education. According to the research results, the number of those admitted to the doctoral program in higher education has been increasing from 1990 to 1994, and since 1995, its increasing trend has stopped and remained almost constant. Shahid Beheshti University and Allameh Tabatabai University (46% of the total admissions) had the highest and the University of Isfahan had the lowest share (2%) in the admission of PhD students. The departments of educational sciences and teaching, foreign languages, engineering, medical sciences and management, and economic sciences have the most and the fields of social sciences, psychology, arts and education also have the lowest share in the field of previous admissions. Definition of the research field related to the specialized field of previous admissions, 3 to 5 years of experience in professional, research, teaching, evaluation or management in the field of higher education, recommendations from faculty members, etc. were suggested as conditions and prerequisites for admission to the doctoral program.

- Key words: Higher education, admissions, admission requirements, majors

[23] Curriculum Manager of Technical and Vocational University, Tehran, Iran

[24] Professor, Department of Education, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

[25] PhD Candidate in Higher education Development Planning, Department of Education, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1400.13.3.4.2]